

معظم رهبری، علو درجات آنان را از درگاه الهی مسألت نموده انتظار دارد همگان در این شرایط حساس با حفظ هوشیاری و همدلی، نمونه‌های دیگر از وفاداری به آرمان‌های امام خمینی (ره) و شهیدان انقلاب اسلامی را در سایه اتحاد و وفای ملی به نمایش بگذارند.»

جبهه‌اصلاحات ایران در پیامی این حادثه تلخ را تسلیت گفت و خواستار شناسایی دلایل این حادثه تلخ شد و نوشت: «جبهه اصلاحات ایران امید دارد مردم ایران نیز در جریان روند وقوع آن قرار گیرند.»

سیدحسین مرعشی، دبیرکل حزب کارگزاران سازندگی در پیامی گفت: «به نوبه خود، این مصیبت و رحلت شهادت‌گونه ایشان و همراهان‌شان، آقایان: امیرعبداللهیان (وزیر امور خارجه)، آل‌هاشم (امام‌جمعه تبریز)، رحمتی (استاندار آذربایجان شرقی) و سایر همراهان را به محضر مقام معظم رهبری، مردم شریف ایران، اهالی غیور آذربایجان و خانواده‌های داغدار این عزیزان تسلیت می‌گویم. انشاءالله که ایران عزیز، با هدایت مسئولان و همراهی مردم بتواند هزینه‌های ناشی از این رخداد غمبار را جبران نموده و به‌سوی توسعه و تعالی رهنمون شود.»

محمدرضا عارف عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام نیز در پیام تسلیتی گفت: «خبر شهادت جناب آقای رئیس‌جمهور محترم در جریان حادثه بالگرد حامل ایشان و در حین خدمت و انجام وظیفه قلب همه ما را به درد آورد. در این حادثه تلخ و اندوهناک که منجر به شهادت وزیر محترم امور خارجه، نماینده محترم ولی فقیه در استان آذربایجان شرقی، استاندار محترم و جمعی دیگر از همراهان رئیس‌جمهور هم شد باید تمامی جوانب آن به‌خصوص علت وقوع حادثه مورد بررسی جدی قرار گیرد و نتایج حاصل از بررسی‌های کارشناسانه به اطلاع افکار عمومی رسانده شود.»

محمودواعظی، رئیس دفتر سیاسی حزب اعتدال و توسعه نیز در پی درگذشت شهادت‌گونه رئیس‌جمهور و چند تن از مقامات کشور پیام تسلیتی صادر کرد. در این پیام آمده است: «به گواه قرآن، «شریف‌ترین و بالاترین نوع ترک دنیا «شهادت» است.» خبر درگذشت شهادت‌گونه و مظلومانه رئیس‌جمهور محترم و همراهان‌شان موجب تألم و تأثر مردم فهیم و اینجانب شد.»

مسعود یزیشکیان، نماینده ادوار مجلس در واکنش به این حادثه اظهار داشت: «آقای رئیس‌جمهوری به افراد نگاه جناحی و گروهی نداشت. جایگاه برای آقای رئیس‌جمهوری معنادار است. شریف و بزرگواری بود. آقای رئیس‌جمهوری عصبانی نمی‌شد. به‌رغم آنکه برخی حرف‌های درشتی می‌زدند، ایشان عکس‌العمل تندی نشان نمی‌داد. این بر خودرها برای من درس عبرت است.»

نهیض آزادی ایران با صدور بیانیه‌ای، این حادثه را به اعضای هیئت‌دولت و خانواده‌های محترم داغ‌دید تسلیت گفت و آن را مایه تأسّف و نگرانی دانست.

صادق نوروزی دبیرکل حزب توسعه ملی ایران اسلامی هم ضمن تسلیت این ضایعه گفت: «حزب از متولیان امر می‌خواهد با شفاف‌سازی و ارائه اخبار دقیق، افکار عمومی را در جریان چگونگی رخداد این حادثه و علل و عوامل آن قرار دهند.»

حزب اتحاد ملت ایران اسلامی با صدور بیانیه‌ای، حادثه مذکور را تسلیت گفت و خواستار بررسی ابعاد مختلف این «حادثه غریب» و اطلاع‌رسانی عمومی آن شد.

علی‌اکبر ناطق‌نوری، زهرامصطفوی فرزند امام خمینی و رئیس هیئت امنای جمعیت دفاع از ملت فلسطین، **علی‌اکبر صالحی**، رئیس پیشین سازمان انرژی اتمی، **محمدجواد آذری جهری**، وزیر سابق ارتباطات و **رضا صالحی‌امیری**، وزیر اسبق ارشاد، **علی شمشانی**، دبیر سابق شورایعالی امنیت ملی، **علی طیب‌نیا**، وزیر اسبق اقتصاد، **سیدمحمود علوی**، وزیر سابق اطلاعات هر یک با صدور پیامی شهادت رئیس‌جمهوری ایران اسلامی و هیئت‌همراه او را تسلیت گفتند.

واکنش اولوگرایان

احمد وحیدی، وزیر کشور با صدور پیامی شهادت رئیس‌جمهور و همراهانش را تسلیت گفت. علیرضا زاکانی، شهردار تهران، سعید جلیلی عضو مجمع تشخیص، علی‌اکبر ولایتی مشاور مقام رهبری نیز در پیام‌هایی جداگانه شهادت رئیس‌جمهور و همراهان او را در این حادثه تسلیت گفتند. غلامعلی حداد عادل عضو مجمع تشخیص مصلحت‌نظام و عضو شورایعالی انقلاب فرهنگی هم در پیام تسلیت خود نوشت: «مهمترین خصوصیت آقای رئیس‌جمهوری، صداقت او بود. از نشانه‌های بارز صداقت در آقای رئیس‌جمهوری این بود که خودش را سرباز رهبری می‌دانست.»

مصطفی پورمحمدی دبیر عالی جامعه روحانیت مبارز شهادت رئیس‌جمهور و همراهانش را تسلیت گفت و ادامه داد: «یاد این دو عزیز که استوانه‌های شورای مرکزی جامعه روحانیت مبارز بودند، همیشگی‌زنده است.» محسن رضایی، دبیر سابق مجمع تشخیص مصلحت‌نظام و عضو دولت سیزدهم در پیام خود گفت: «حقیقتاً تالله رئیس‌جمهوری در تمامی مسئولیت‌های خود عاشقانه کوشید و در خدمت به نظام مقدس اسلامی، فداکارانه انجام وظیفه کرد و بی‌تردید نام او در تاریخ پرفخالت ملت ایران جاودانه خواهد ماند.» عباس سلیمی‌نمین نیز طی واکنش به این حادثه، صحبت از رئیس‌جمهور بعدی را ناپسند دانست.

بحث‌های مجازی

از زمان اعلام خبر سقوط بالگرد حامل رئیس‌جمهور و هیئت‌همراه تا تأیید خبر درگذشت سرنشینان این هلی‌کوپتر، بحث‌های مجازی فراوانی حول این موضوع شکل گرفت. برخی از عناصر اپوزیسیون خارج از کشور اقدام به ابراز شادی کردند که با واکنش‌های مختلفی در میان کاربران شناخته‌شده و ناشناس فضای مجازی به‌خصوص شبکه ایکس‌روبرو شد. بخشی از این واکنش‌ها مبنی بر رعایت اصول انسانیت و عدم خوشحالی از مرگ انسان‌ها بود. درگذشت رئیس‌جمهور و همراهان او مورد استقبال سلطنت‌طلبان، مجاهدین خلق و دیگر گروه‌های موسوم به برانداز قرار گرفت. یکی از فعالان مجازی در این باره نوشت: «هر جریانی که ادعای «اپوزیسیون» بودن دارد، شرط لازم این است که یک «آلترناتیو اخلاقی» برتر از ساختار موجود ارائه بدهد؛ جریانی که فقط نشسته تا بعد از هر حادثه مرگبار اجساد مخالفانش را به «غذا» تشبیه کند، نه تنها آلترناتیو سالم اخلاقی نیست که مجموعه امراض و عفونت‌های تاریخی است.» این شادی به‌خصوص مورد واکنش کاربران مجازی اصلاح‌طلب قرار گرفت.

سازمان ملل متحد نیز شهادت رئیس‌جمهور ایران و دیگر مقامات ارشد دولت را تسلیت گفت.

وزارت خارجه آمریکا اعلام کرد که واشنگتن به‌طور رسمی درگذشت رئیس‌جمهور ایران را تسلیت می‌گوید. همچنین **لوید آستین، وزیر دفاع این کشور** نیز گفت که واشنگتن هیچ اطلاع‌دهی درباره دلیل سقوط بالگرد حامل رئیس‌جمهور ایران و همراهان او ندارد.

سرخنگوی ائتلاف نظامی غربی «ناتو»، **جو زپ بول**، مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا و **رافائل گروسسی**، مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی نیز به‌طور جداگانه به این حادثه واکنش نشان دادند. گروسسی در ابتدای کنفرانس امنیت بین‌المللی هسته‌ای که روز گذشته در وین برگزار شد، این حادثه را تسلیت گفت. در این کنفرانس به یاد درگذشتگان یک دقیقه سکوت شد. روز گذشته همچنین **ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه** در تماس تلفنی با محمد مخبر اظهار داشت: «من شخصاً و از نزدیک آقای رئیس‌جمهور را می‌شناختم و هم‌اکنون شخصاً ایشان را از دست داده‌ام. بدون شک ایشان یک وطن‌دوست واقعی بود که کشورش را بسیار دوست می‌داشت و ما نیز یک دوست و متحد معتبر را از دست دادیم.» برخی اخبار از سفر پوتین به ایران برای شرکت در مراسم رئیس‌جمهور حکایت می‌کنند. **شی‌جی‌پینگ، رئیس‌جمهور چین** طی پیامی به محمد مخبر، این ضایعه را تسلیت گفت.

الهام علی‌اف، رئیس‌جمهور آذربایجان که ساعتی هوایی ساعاتی بعد از دیدارش با رئیس‌جمهوری رخ داده بود هم شهادت او را به مقام رهبری و مردم ایران تسلیت گفت و افزود: «مردم ایران دولت‌مردی برجسته را از دست دادند.»

سلیمان بن عبدالعزیز پادشاه عربستان سعودی و همچنین «محمدبن سلمان» ولیعهد این کشور در پیام‌هایی جداگانه خطاب به مخبر درگذشت ابراهیم رئیس‌جمهوری و همراهانش را تسلیت گفتند. دولت سوریه نیز در واکنش به این حادثه از برگزاری ۳ روز عزای عمومی در این کشور خبر داد. بنشار اسد، رئیس‌جمهوری سوریه هم در پیامی شهادت ابراهیم رئیس‌جمهوری و همراهانش را به رهبری مردم ایران تسلیت گفت. لبنان، عراق، هندو پاکستان نیز عزای عمومی اعلام کردند.

حمیدن عیسی پادشاه بحرین با ارسال نامه‌ای این حادثه را به رهبری تسلیت گفت. خبرگزاری رسمی عمان هم گزارش داد: «هیثم بن طارق» سلطان عمان در پیامی شهادت آیت‌الله رئیس‌جمهوری و هیئت‌همراه وی را به رهبری انقلاب تسلیت گفته است.

جنیش مقاومت اسلامی حماس هم طی پیامی درگذشت رئیس‌جمهور و وزیر امور خارجه ایران و هیئت‌همراه در حادثه سقوط بالگرد را تسلیت گفت. حماس در این پیام، از نقش سید ابراهیم رئیس‌جمهوری و حسین امیرعبداللهیان در حمایت از مقاومت فلسطین و تلاش‌های دیپلماتیک برای پایان دادن به جنگ تجلیل کرد. محمود عباس، رئیس‌تشکیلات خودگردان فلسطین هم شهادت رئیس‌جمهور و وزیر امور خارجه ایران را تسلیت گفت. سیدحضر نصرالله دبیرکل حزب‌الله لبنان این ضایعه را به رهبر انقلاب و مردم ایران تسلیت گفت. در ادامه این واکنش‌ها همچنین سیدعمر حکیم، رئیس‌جریان حکمت ملی عراق و مقتدی صدر، رهبر جریان صدر در عراق و هادی العامری، دبیرکل سازمان بدر با صدور پیامی این حادثه را تسلیت گفتند.

موسی فکی ماهامسات رئیس کمیسیون اتحادیه آفریقا، **قربانقلی بردی‌محمداف** رهبر ملی مردم جمهوری ترکمنستان، **وینستون پتروس**، وزیر امور خارجه نیوزیلند، **نیکول پاشینیان** نخست‌وزیر ارمنستان و خلیفه کل ارمنه آذربایجان به‌طور جداگانه این حادثه را تسلیت گفتند.

شهباز شریف، نخست‌وزیر پاکستان هم در صفحه ایکس خود شهادت رئیس‌جمهور ایران را تسلیت گفت و اعلام کرد که این کشور به نشانه احترام به رئیس‌جمهور و همراهانش با ایران برادر، یک روز عزای برگزار خواهد کرد و پرچم آن نیمه‌افراشته خواهد بود. همچنین اعلام شده که آصف علی زرداری، رئیس‌جمهور این کشور به نمایندگی از پاکستان در مراسم خاکسپاری سید ابراهیم رئیس‌جمهور ایران شرکت خواهد کرد.

نجیروان بازانی، رئیس‌اقلیم کردستان عراق و عبدالله عبدالله از شخصیت‌های سیاسی افغانستان نیز در پیام‌هایی این ضایعه بزرگ را تسلیت گفتند. قاسم زوهارت توکایف، رئیس‌جمهور قزاقستان هم ضمن تسلیت به مردم ایران، رئیس‌جمهوری را تسلیت گفت که تمام عمر خود را برای خدمت به منافقه ایران، به‌همود رفاه مردم خود و حفظ ثبات در منطقه گذراند. رجب طیب اردوگان، رئیس‌جمهور ترکیه نیز طی تماس تلفنی با محمد مخبر، مراتب همدردی خود را ابراز کرد.

در ادامه همچنین وزرای امور خارجه کنیا، کره جنوبی، سوئیس، مولداوی، نخست‌وزیران ژاپن و مالزی و وزارت خارجه هند با انتشار بیانیه‌هایی این حادثه را تسلیت گفتند. عبدالله علی الجبیلی، وزیر امور خارجه کشور کویت طی تماس تلفنی با سرپرست وزارت امور خارجه، مراتب تسلیت و همدردی امیر، دولت و ملت کویت را به دولت و مردم ایران ابلاغ کرد. نخست‌وزیر وزیر خارجه قطر طی تماس تلفنی با علی باقری مراتب تسلیت خود را ابراز داشت.

واکنش اصلاح‌طلبان

محمدجواد ظریف، وزیر سابق امور خارجه ایران با انتشار یک توییت نوشت: «شهادت ریاست‌گرا نقدر جمهوری، برادر عزیزم وزیر امور خارجه و دیگر شهدای ارجمند حادثه دردناک دیروز را تسلیت عرض می‌کنم. رضوان الهی برای شهدا، آرامش و شکیبایی برای بازماندگان و همبستگی و به‌رزوی برای مردم ایران آرزو مندم.»

اسحاق جهانگیری، معاون اول دولت‌های یازدهم و دوازدهم نیز در پیامی ضمن تسلیت شهادت رئیس‌دولت سیزدهم و همراهانش نوشت: «سقوط بالگرد حامل رئیس‌جمهور محترم و همراهان لحظات سختی را بر کشور، نظام و مردم رقم زد. حال خبر ناگوار جان باختن در راه خدمت به میهن رسید... من این مصیبت جانگذا را به مقام معظم رهبری و ارکان نظام و دولت مردم تسلیت می‌گویم. ملت هوشیار ما در مقاطع دشوار و حساس دهه نخست انقلاب نشان داده است که می‌تواند حوادثی سخت را از این دست با سرمایه توکل به خداوند، اعتماد به نظام، تاب‌آوری خویش و امید به آینده پشت‌سپر بگذارد. اکنون هم زمان آن است که تمامی جریان‌های سیاسی به‌رغم همه مسائل و مشکلات و اختلاف‌نظرها، به آینده ایران و ضرورت وحدت و همبستگی ملی و تأمین آرمان و خواسته‌های ملت بیاندیشند و در این راه بکوشند.»

مجمع روحانیون مبارز نیز اعلام کرد: ضمن عرض تسلیت این مصیبت سنگین را به خانواده‌ها و عموم بازماندگان محترم و ملت بزرگ ایران و مقام

پیام تسلیت غلامحسین کر باسچی، مدیر مسئول روزنامه هم‌میهن

غلامحسین کر باسچی، مدیرمسئول روزنامه هم‌میهن در پیامی شهادت سید ابراهیم رئیس‌جمهور را تسلیت گفت. در این پیام آمده است: «فاجعه دلخراش سقوط بالگرد و از دست دادن رئیس‌جمهوری و هیئت‌همراه را به خانواده‌های عزادار و مردم ایران تسلیت می‌گویم. امید آرامش و رضوان الهی برای جانباختگان و شکیبایی و صبر برای بازماندگان دارم. آرزوی منم برای مردم و ایران عزیز خداوند سرنوشت خیر و فرجام نیک رقم زند.»

نگاه هم‌میهن

تکانه یا تغییر؟

درباره تأثیر پذیری چهار نهاد کشور از سانحه اخیر

مهرداد خدیبر

معاون سردبیر

سانحه سقوط بال‌گرد حامل رئیس‌جمهوری و همراهان (وزیر امور خارجه، امام‌جمعه تبریز، استاندار آذربایجان شرقی و کادر پرواز) که به تعبیر رهبری به «درگذشت شهادت‌گونه» سید ابراهیم رئیس‌جمهوری انجامیده اگر چه رخدادی چنان مهم است که توجه تمام رسانه‌های جهانی را به خود جلب کرده اما موجب تکانه در ساختار سیاسی ایران نخواهد شد. با این حال برخی معادلات و آرایش سیاسی را تغییر می‌دهد خاصه اینکه پیش‌بینی نشده بود.

«تکانه» در پی ندارد چون رئیس‌جمهوری، عالی‌ترین مقام رسمی پس از رهبری است و رهبری عالی جمهوری اسلامی خود تجربه ۸ سال ریاست‌جمهوری را پشت سر گذاشته و در مقام رهبر احکام ۵ رئیس‌جمهوری را امضا کرده (هاشمی‌فسنجانی، سیدمحمد خاتمی، محمود احمدی‌نژاد، حسن روحانی و ابراهیم رئیس‌جمهوری). مضافاً به اینکه اتفاق مشابه در سال ۶۰ هم رخ داده بود. ۲۳ سال پیش و در هشتم شهریور ۶۰ هم رئیس‌جمهور و هم نخست‌وزیر قربانی ترور شدند. بعد از حذف عنوان نخست‌وزیر در قانون اساسی رئیس‌جمهور در واقع نخست‌وزیر هم هست و از این حیث سانحه ۳۰ اردیبهشت ۱۴۰۳ مانند ۸ شهریور ۱۳۶۰ است با این تفاوت که در آن زمان جمهوری اسلامی، تجربه ۴۵ ساله را نداشت (هنوز سه‌ساله هم نبود) حال آنکه رهبری کنونی چنان‌که اشاره شد خود ۸ سال رئیس‌جمهوری بوده است و دیدیم که آیت‌الله خامنه‌ای چگونه در فضای بیم و امید غروب ۳۰ اردیبهشت در سخنانی تصریح کردند: «نگران و دلواپس نباشید و اختلالی در اداره امور ایجاد نخواهد شد.» اینکه شاهد تکانه یا دست‌کم تکانه جدی نخواهیم بود اما به این معنی نیست که فقدان آقای رئیس‌جمهوری در معادلات سیاسی تأثیر ندارد و اگر چه تحلیل با جزئیات و ناظر به تحولات را باید به بعد از برگزاری مراسم ۵ روزه تشییع و تدفین و ترحیم در سه شهر تبریز و تهران و مشهد طی روزهای پیش‌رو موکول کرد اما عجالتاً درباره معادلاتی که تغییر می‌کند و نیز بررسی اثر این فقدان بر مهم‌ترین اجزای ساختار می‌توان مشخصاً تأثیر بر عرصه ۴ کلان یاد کرد:

دولت و دستگاه اجرایی

طبعاً نخستین حوزه خود دولت و قوهٔ اجرایی است. هر چند در این ۵۰ روز کفالت ریاست‌جمهوری به معاون اول سپرده شده که از دیروز عملاً اولین کفیل ریاست‌جمهوری در تاریخ ایران است اما هر که تیر ماه به عنوان نهمین رئیس‌جمهوری ایران انتخاب شود تیت و ترکیب خود را دارد و با طیف آقای رئیس‌جمهوری متفاوت خواهد بود. با این نگاه نه تنها آقای رئیس‌جمهوری دورهٔ ۴ ساله ریاست‌جمهوری را به پایان نرساند که این موضوع شامل دولت او هم خواهد شد و آرایش دولت تغییر می‌کند.

اگر قانون اساسی ایران مانند ایالات متحده کرسی ریاست‌جمهوری را بعد از مرگ یا عزل یک رئیس‌جمهوری در اختیار معاون او قرار می‌داد آقای مخبر تا پایان دورهٔ ۴ ساله به‌جای رئیس‌خود می‌نشست اما اشاره شد که قانون اساسی ما چنین نیست. همچنین اگر ساختار ما حزبی بود حتماً نامزد جدید معرفی می‌کرد و می‌دانیم این‌گونه هم نیست و بر این اساس بیشترین اثر را بر دولت بر جای می‌گذارد و دو یا سه ماه دیگر ترکیب دولت تغییر خواهد کرد.

مجلس شورا و ریاست آن

دومین تغییر در آرایش سیاسی را در مجلس شورای اسلامی شاهد خواهیم بود و آن به خاطر احتمال کاندیداتوری آقای محمدباقر قالیباف در انتخابات ریاست‌جمهوری در تیر ماه است. در این صورت او نامزد ریاست‌مجلس جدید نخواهد شد و همین رقابت تازه‌ای را دامنی می‌زند. ضمن اینکه چند روز دیگر که مجلس جدید آغاز به کار کند تا تصویب اعتبارنامه‌ها ریاست‌مجلس با رئیس‌سنی خواهد بود و عملاً در شورای موقت ریاست‌جمهوری نیز مدتی رئیس‌مجلس غایب خواهد بود.

اثر دیگر به لحاظ روانی خواهد بود چرا که پیش‌بینی می‌شد رادیکال‌های رای‌افزاینده به مجلس جدید تلاش کنند فضا را در اختیار بگیرند. با اتفاق اخیر اما شرایط تغییر کرده و عرصه برای اظهارات هیجانی و هل من مبارز طلبی و اتهام‌افکنی مهیا نیست و جماعتی که حتی برای تصاحب کرسی ریاست‌مجلس خواب دیده بودند و این و آن را متهم می‌کردند تا بازگشت فضا به شرایط خارج از شوک ناشی از سانحه باید

شکیبایی پیشه کنند و انرژی خود را مصروف رقابت در انتخابات ریاست‌جمهوری سازند.

مجلس خبرگان و هیات رئیسه

سومین عرصه که از این سانحه اثر می‌پذیرد مجلس خبرگان رهبری است چرا که مرحوم آقای رئیس‌جمهوری عضو این مجلس هم بود با تجربهٔ نایب‌رئیس‌جمهوری آن و در غیاب آیت‌الله جنتی رئیس‌جمهوری پیشین از احتمال کاندیداتوری او برای ریاست‌مجلس خبرگان هم سخن به میان آمده بود و اگر هم به خاطر ریاست‌جمهوری در پی ریاست‌خبرگان به صورت هم‌زمان نمی‌بود برای نایب‌رئیس‌جمهوری دوره جدید هم بخت بالایی داشت و می‌دانیم که نایب‌رئیس‌خبرگان بر خلاف مجلس شورای اسلامی گاه در حضور رئیس‌اداره‌کنندهٔ جلسات مهم است و حالا این آرایش هم دست‌خوش تغییر خواهد شد.

شورای شهر و شهرداری

چهارمین نهاد که ممکن است از سانحهٔ وزرگان اثر پذیرد، شورای شهر و شهرداری تهران است. نه به این خاطر که ارتباطی با دولت و شخص رئیس‌جمهور داشته باشند بلکه بر اساس این احتمال که شهردار کنونی تهران نامزد انتخابات ریاست‌جمهوری شود و اگر نشود طبعاً این امر منتفی است.

همه می‌دانند که علیرضا زاکانی چه سودایی در سر دارد و سال ۱۴۰۰ هم کاندیدا شد و حال که ملاحظه و محظور حضور حجت‌الاسلام رئیس‌جمهوری و رقابت با او هم دیگر در میان نیست احتمال نامزد شدن زاکانی در انتخابات ریاست‌جمهوری بالا رفته و بی‌سابقه هم نیست کما اینکه محمود احمدی‌نژاد از شهرداری تهران به ریاست‌جمهوری رسید و محمدباقر قالیباف تنها در سال ۸۴ بی‌سابقه شهرداری کاندیدا شد و نوبت‌های بعد شهردار تهران بود. بر این اساس چنانچه آقای زاکانی بخواهد اسب خود را برای جانشینی آقای رئیس‌جمهوری زمین کند آنگاه می‌توان گفت فقدان رئیس‌جمهور بر مناسبات شورا و شهرداری هم اثر گذاشته و شورا باید در پی شهرداری دیگر باشد آن هم در حالی که بعد از ماجرای افشای قرارداد دومیلیارد یورپی خرید اتوبوس برقی، شورا عملاً پاره شده و چنانچه قالیباف وارد عرصه شود صبهٔ سیاسی بیشتری به خود می‌گیرد و از اختلاف به ظاهر فنی کنونی فراتر می‌رود.

اردوگاه اولوگرایان

فرازغ از دولت و مجلس شورا و مجلس خبرگان و احتمالاً شورای شهر مهم‌ترین تغییر آرایش را در اردوگاه اصول‌گرایان خواهیم دید که در غیاب اصلاح‌طلبان و اعتدال‌گرایان از بحالت هم‌در خواهند آمد و شکل جدی‌تری از آنچه در انتخابات اخیر مجلس دیدیم ترسیم می‌شود و اگر به اقتضای تغییر شرایط و احتمال بازگشت دونالد ترامپ و ضرورت احیای سرمایه اجتماعی اعتدال‌گرایان یا اصلاح‌طلبانی همچون علی لاریجانی یا اسحاق جهانگیری و البته عبدالناصر همتی مجوز حضور بیابند آنگاه اصول‌گرایان ناگزیر از اجماع خواهند بود اما بر سر چه؟ نکته اصلی این یادداشت همین است که چون نقش آقای رئیس‌جمهور برآیندی در حاصل معادله گیری و میانگین‌سازی اصول‌گرایان بود فقدان او تکانه‌ای در ساختار ایجاد نمی‌کند و از فضای جامعه هم چنین برمی‌آید و تازه این نوشته قبل از سه تشییع در تبریز و تهران و مشهد نوشته می‌شود. تغییر آرایش سیاسی اما قطعی است. در شکل حد‌کنری که دست‌کم می‌توان تصور کرد چهره‌های اصلاح‌طلب و اعتدال‌گرا را هم در بر می‌گیرد و کمیته یا حداقل آن هم این است که در بافت اصول‌گرای ۴ نهاد دولت و مجلس شورا و خبرگان و شورای شهر اثر می‌گذارد.

اگر حادثهٔ ۷ تیر ۱۳۶۰ هم بر دولت اثر گذاشت و هم بر حزب جمهوری اسلامی و البته بر دستگاه قضا که ریاست‌دیوان عالی آن با آیت‌الله بهشتی بود به خاطر نقش محوری او به صورت مستقیم یا غیرمستقیم در هر جایی بود که حضور داشت.

مرحوم رئیس‌جمهوری البته چنین مرجعیت و محوریتی نداشت اما برآیند و حاصل اجماع اصول‌گرایان و تنظیم‌کننده بود و از این رو نبود او در صحنه سیاست به‌بازنگران اصول‌گرا انگیزهٔ صراحت‌ی بیشتر می‌بخشد تا آنچه را برای ۱۴۰۴ یا ۱۴۰۸ در نظر داشتند زودتر به روی صحنه بیاورند. بر اساس توافق نانوشته اما مقدمات این تغییرات را بعد از مراسم ۵ روزه در سه شهر شاهد خواهیم بود و اتفاقاً برای آنکه حرف و حدیثی باقی نماند مادام که بیکر سید ابراهیم رئیس‌جمهور را در بارگاه امام هشتم به خاک سرد سپرده‌اند تنور رقابت‌ها را گرم نخواهند کرد و عجالتاً به احترام وداع کنندگان و میهمانان خارجی و قربانیان اتفاقی که معادلات را تغییر داده فضای سیاسی کمی تا قسمتی اخلاقی خواهد بود.